

Politica culturală comună a Uniunii Europene

Politica culturală a Uniunii Europene se află deocamdată într-o poziție de marginalizare din punct de vedere al interesului și al atractivității pe care le-ar putea suscita. În orice caz, nu se află în prim-planul dezbaterilor sau al controverselor, căci Europa traversează, din noiembrie 2013, vremuri agitate și tulburi: criza ucraineană a luat turnura unui tragic război civil, (pentru o cronologie exactă a crizei ucrainene actuale, a se vedea <http://www.dw.de/criza-din-ucraina-o-cronologie-a-evenimentelor/a-17613460>

), ascensiunea extremismului politic, în special de dreapta, este demnă de luat în seamă, cetățenii sunt din în ce mai dezamăgiți de Uniunea Europeană în ansamblu și întâmpină serioase dificultăți cu privire la eliberarea de sub povara șomajului sau găsierea unui loc de muncă, precum și probleme legate de sistemul medical/asigurări de sănătate. Europa în ansamblul ei pare că se află la o răscruce. Cu toate acestea, cultura, sau mai bine spus cultura comună este o componentă vitală pentru bunul mers și buna funcționare a Uniunii Europene din foarte multe puncte de vedere. Se spune, într-un mod simbolic desigur, că unul dintre părinții fondatori ai Europei, considerat de unii exegeți și istorici chiar „arhitectul” Uniunii Europene de astăzi, Jean Monnet (1888-1979) ar fi afirmat că, dacă Europa ar trebui să ia de la zero construcția sa, ar fi indicat să se înceapă prima dată de la cultură. Dacă ar fi să alegem, pornind de la o definiție sumară a culturii, un panoptic al culturii comune europene, gândul ne duce desigur la faimoasa triadă: libertate-creștinism-civilizație. Sunt, apelăm la o exprimare didactică, cele trei aspecte ale identității europene, deseori invocate de către istorici sau specialiști în studii europene

Politica culturală comună Uniunii Europene (UE) apare clar, ferm circumscrisă în cel mai recent tratat, „Tratatul de Reformă de la Lisabona”, semnat în 2007 și intrat în vigoare la 1 decembrie 2009; astfel, în cadrul Părții a doua a Tratatului de la Lisabona, Versiunea consolidată a Tratatului privind UE (acesta din urmă este „Tratatul de la Maastricht”, semnat la 7 februarie 1992, intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993) și a Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene (Acesta este, în fond, versiunea consolidată a „Tratatului de instituire a Comunității Europene”; „Tratatul de instituire a Comunității Europene” = Tratatul de instituire a Comunității Europene semnat la Roma, pe data de 25 martie 1957, astfel cum a fost modificat succesiv prin Tratatul de la Maastricht (1992), Amsterdam (1997), Nisa (2001), unul din cei trei piloni ai Uniunii Europene), la partea a treia, intitulată chiar „Politicele și acțiunile interne ale Uniunii”, Titlul XII. „Cultura”, articolul 167 (ex-articolul 151 TCE -Titlatura oficială: „Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa”; a reprezentat proiectul pentru realizarea unei Constituții pentru Europa; proiectul e considerat a fi un eșec, deoarece francezii, pe 29 mai 2005 și olandezii, pe 1 iulie 2005, l-au respins prin referendum.), se precizează liniile de implementare, dirijare și supraveghere a obiectivelor politicilor culturale ale Uniunii Europene în ansamblul său. Acestea sunt: 1. „îmbunătățirea cunoașterii și a diseminării culturii și istoriei popoarelor europene”; 2.

„conservarea și protejarea patrimoniului cultural de importanță europeană”; 3. „schimburile culturale necomerciale”; 4. „creația artistică și literară în sectorul audiovizualului”. Iar primul punct al articolului accentuează rolul jucat de UE în promovarea și reconsiderarea culturii, relevând practic un obiectiv de o mare generalitate: „Uniunea contribuie la înflorirea culturilor statelor membre, respectând diversitatea națională și regională a acestora și punând în evidență, în același timp, moștenirea culturală comună” (Pentru lectura și citarea documentului, s-a folosit următoarea sursă: Eduard Dragomir, Dan Niță, „Tratatul de la Lisabona”, intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, Editura Nomina Lex, București, 2009, pp. 190-191.). Într-adevăr, diversitatea stă la baza bogăției culturale a Europei, ce reprezintă patrimoniul nostru comun și chiar fundamentul unității Europei. Iar, cu privire la menționarea moștenirii culturale comune, dacă ne îndreptăm gândul spre trecut, prin istorie, și ne aducem aminte de prezența creștinismului în întreaga Europă, sau de minunata cultură greacă (cu filosofia ei, având în centru triada magică - Socrate, Platon și Aristotel) vom constata că această afirmație este una esențialmente veridică. Ca și în cazul celorlalte politici comunitare, și cea culturală beneficiază de mecanica instituțională aferentă, în sensul că aceasta este stabilită într-un tandem, neexistând o singură instituție care stabilește lucrurile în această direcție: astfel, Parlamentul European și Consiliul (Prin „Tratatul de la Lisabona”, ambele instituții fundamentale ale UE sunt pe picior de egalitate din punct de vedere al atribuțiilor legislative. De asemenea, Consiliul devine denumirea, titulatura oficială, uzitată în documentele și întâlnirile oficiale. Vechile denumiri, ce se mai folosesc în mod tradițional sunt „Consiliul de Miniștri” sau „Consiliul Uniunii Europene”) propun de regulă direcțiile de implementare ale strategiilor culturale pe termen scurt, mediu și lung, iar Comisia veghează la buna respectare a lor, dirijându-și încă o dată rolul de executiv. De asemenea, se consultă și se colaborează intens cu Consiliul Europei (A nu se confunda cu „Consiliul European” sau „Consiliul Uniunii Europene”; „Consiliul Europei” este o organizație interguvernamentală, ce numără 47 de state, la care se adaugă diferite țări cu statut de observator, înființată la 5 mai 1949).

Din punct de vedere istoric, se observă interesul pe care Comunitățile, și ulterior, Uniunea Europeană le-au avut față de cultură. Ca urmare a summit-ului de la Haga (1969), a fost înființată o „Comisie pentru cultură”, condusă de Altiero Spinelli (unul din părinții fondatori ai Europei), ce a avut o contribuție semnificativă în dezvoltarea strategică a viitoarei politici comunitare culturale. Printre proiectele duse până la capăt de către acesta, amintim înființarea în 1976 a „Institutului Universitar de la Florența”, în cadrul căruia, anual, aproape două sute de bursieri pregătesc teze în drept, economie, științe politice sau istorie. De asemenea, până la Tratatul de la Maastricht, au fost inițiate mai multe programe culturale: Ariane, pentru a sprijini difuzarea cărților, cu accent pe traduceri, Erasmus, din 1987, care acordă ajutor pentru deplasările studenților și profesorilor în alte instituții de învățământ superior din Comunitate, „Lingua”, focusat pe cunoașterea și însușirea limbilor străine. Aceste programe au fost revizuite și transformate prin Tratatul de la Maastricht (articolele 126-128), care a introdus altele noi: Socrates (o fuziune între Erasmus și Lingua) și Leonardo - pentru studenți, „Tempus” – pentru o mai mare mobilitate universitară, Rafael - pentru patrimoniu. De asemenea, Uniunea Europeană a dat dovadă de o mare adaptabilitate la schimbările mondiale provocate de revoluția tehnologică a internetului, înființând în 1992 canalul de televiziune Euronews, care prezintă știri non-stop; astăzi el este un site absolut funcțional, atractiv și a devenit instrumentul media principal prin care UE își informează cetățenii.

În ultimul timp, Uniunea Europeană a întreprins o serie de inițiative, menite a promova schimburile interculturale și a favoriza o mai profundă cunoaștere culturală (lingvistică, istorică,

literară, artistică, științifică) între statele membre: „Cultura 2000”, evenimentul „Luna Culturală Europeană”, programul „Media Plus”, orchestre precum „Orchestra de Tineret a Uniunii Europene”. De asemenea, Parlamentul European conferă, începând cu anul 1985, titlul de Capitală Europeană a Culturii. Sibiu a avut onoarea de a fi, pentru un an, în 2007, Capitală Culturală Europeană. În prezent, tot ce înseamnă sector european al culturii și creație reprezintă 4,5% din întregul PIB al Uniunii Europene și sunt angajați aproximativ 3,8% din forța de muncă europeană (8,5 milioane de persoane). Cum era de așteptat, cele mai dezvoltate ramuri sau sectoare ale politicii culturale sunt patrimoniul cultural, cinematografia și domeniul audiovizualului.

Cosmin Stancu